

Pro Heinävesi kiittää talousvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä kaivoslaiksi HE 126/2022

Taustaksi: Heinävedellä on jouduttu kokemaan, mihin löysä kaivoslaki ja valtion tempoileva akkuklusteripolitiikka on johtanut. Valtio on rahoittanut yli miljoonalla eurolla brittiomisteista junioriyhtiötä, joka on vuodesta 2016 lähtien tehnyt malminetsintää Heinävedellä Lintulan ja Valamon luostarien ja Suomen kauneimman sisävesireitin äärellä vastoin kuntapäätäjien, maanomistajien, alueen luostareiden ja heinäveteläisten tahtoa. Yhtiön kohtaama laaja vastustus on loogista tilanteessa, jossa Heinäveden ensisijaisiin tulonlähteisiin kuuluvat puhtaaseen luontoon pohjaava matkailu, Suomen ainoat luostarit sekä vapaa-ajan asukkaiden alueelle tuoma kasvu. Viime aikoina nousseet omavaraisuus- tai huoltovarmuustavoitteet ovat huono perustelu valtion avokätiselle rahoitukselle tilanteessa, jossa yhtiön tärkein yhteistyökumppani Suomessa on vuodesta 2022 lähtien kiinalainen Qingdao Hensen Graphite Ltd.

Pro Heinävesi pitää lakiesityksen tärkeimpänä uudistuksena sitä, että kunnat saavat mahdollisuuden vaikuttaa kaivostoimintaan alueellaan. Esityksen 46 § kohdassa 7 jätetään kuitenkin takaportti kaivoslupien myöntämiseksi ilman kuntien hyväksyntää kirjauksella: "tai muusta alueiden käyttöön liittyvästä painavasta syystä, jollei tärkeä yleinen etu edellytä luvan myöntämistä." Tämä **takaportti tulee poistaa** lakiehdotuksesta.

Ympäristölupa on vaadittava ennen kaivoslupaa. Tästä hyötyisi myös toiminnanharjoittaja, joka saisi luvat "yhdeksi luukulta". Lakiesityksen sanamuotoja tulisi myös tiukentaa siten, että kaivokset saisivat aiheuttaa enintään vähäisiä ympäristöhaittoja.

Kaivosyhtiöillä tulee olla velvollisuus toimittaa **arvio hankkeen ympäristövaikutuksista kaivoslupahakemuksen yhteydessä.**

Hallituksen esityksen mukaan malminetsintäluvan haltija voisi ensimmäisen luvan kohdalla käynnistää toiminnan jo ennen valitusten käsittelyä. Tämä **heikennys on poistettava** lakiesityksestä.

Kaivoslakiin tulee lisätä vesilain kaltainen **intressivertailu**. Tämä mahdollistaa malminetsintä- ja kaivoslupaprosesseissa muiden elinkeinojen ja kunnan intressejä huomioon ottamisen.

Lainsäädännössä on tunnustettava, että **varauksilla on vaikutusta muihinkin kuin malminetsijöihin**. Mikäli varauskäytännöstä ei luovuta, on valitusoikeutta laajennettava maanomistajiin, alueen asukkaisiin ja kuntiin.

Ennen lain voimaantuloa jätetyille lupahakemuksille on lakiesityksessä asetettu viiden vuoden siirtymäaika. **Siirtymäaika tulee kokonaan poistaa** lakiehdotuksesta. Jo lakiuudistuksen pitkittynyt valmistelu-aika on auttanut kaivostoimijoita varautumaan muutoksiin.

Vakuuksien osalta kaivoslakiin tulee kirjata **aiheuttaja maksaa -periaate**, eikä esitä jälkihoidon aikaa rajaavia määreitä.

Uusimman kaivoslakiluonnoksen mukaan malminetsijälle tulisi velvoite järjestää vuosittainen yleisötilaisuus alueella. Tämä ei paranna paikallisyhteisön asemaa. **Lainsäädännössä tulisi löytää keinoja tukea paikallisyhteisöjä riippumattoman tiedon saannissa.**

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) myöntää keskimäärin 150 malminetsintälupaa vuosittain. Nämä luvat voivat jatkolupineen venyä yli 15 vuoden pituisiksi. Tukes kaivosryhmän päällikön mukaan käytännössä jokainen hakija saa Suomessa malminetsintäluvan. **Kaivoslaista tulee poistaa periaate, jonka mukaan Tukesin on aina myönnettävä malminetsintälupa, ellei sille ole laissa määritettyä estettä.** Lupaharkinta mahdollistaa luvan myöntämisen yksittäistapauksessa laissa säädetystä esteestä huolimatta. Toiseen suuntaan harkintaa ei ole, eikä siten keinoa evätä lupaa. Suomessa ei ole tehty selvitystä siitä, millaista taantumaa malminetsintälupien luoma taloudellinen epävarmuus on aiheuttanut pienille kunnille ympäri Suomea. Asetelma on sekä kuntatalouden että kansantalouden kannalta ongelmallinen. Matkailu työllistää kaivosteollisuuteen verrattuna yli kymmenkertaisen määrän ihmisiä.

Malminetsijöille tällä hetkellä ei tehdä lupaharkinnassa edes turvallisuusarviointeja. Etsijät voivat kulkea vapaasti miltei missä vain erilaisen välineistön kanssa, ilman että Tukes voi tai haluaa asiaa lupaharkinnassaan huomioida. Viimeksi kohua on herättänyt venäläisen yhtiön tekemä varaus Kolin alueella. Nykyisen ja nyt ehdotetun lain mukaan Tukesin on myönnettävä yhtiölle malminetsintälupa, sillä laissa määriteltyä estettä ei ole.

Malminetsinnälle tulisi myös asettaa nykyistä laajempia kieltoja. Malminetsintä tulisi kieltää kaikilla luonnonsuojelualueilla ja Saimaan alue tulisi julistaa malminetsinnän nogo-alueeksi. Saamelaiden kotiseutualue on määriteltävä malminetsinnän ja kaivostoiminnan ulkopuolelle tai heille on annettava ehdoton veto-oikeus asian päättämiseksi. On myös kaivostoimijoiden etu, ettei malminetsintään uhrata resursseja siellä minne kaivosta ei lopulta voida hyväksyä.

Lakiesityksen puutteista huolimatta on ensisijaisen tärkeää, että lakiuudistus viedään läpi kuluvalle hallituskaudella. Nyt käsittelyssä oleva esitys suosii lähtökohtaisesti kaivosyrityksiä muiden elinkeinojen, kansalaisten omistusoikeuden ja ympäristön kustannuksella. Siksi kaivoslainsäädännön kehittämistä tulee jatkaa vahvasti tulevalle hallituskaudella.

Heinävedellä 26.10.2022

Kunnioittaen
Jukka Leppänen